

Măria Pakucs-Willcocks este cercetător la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” din București. Doctor în studii medievale la Central European University, Budapesta (2004). Stagii de cercetare la Biblioteca „Herzog August” din Wolfenbüttel (bursă postdoctorală „Melon Foundation”) și la Maison des Sciences de l’Homme din Paris (bursă postdoctorală „Fernand Braudel”), alumna Colegiului Noua Europă din București. Aria sa de preocupări include istoria economică și socială, precum și istoria urbană în epoca premodernă. A publicat: *Sibiu–Hermannstadt: Oriental Trade in Sixteenth Century Transylvania* (Böhlau Verlag, Köln, 2007); „Zu urkundt in das Stadbuch lassen einschreiben”: *Die ältesten Protokolle von Hermannstadt und der Sächsischen Nationsuniversität (1522–1565)* (coordonator; Schiller Verlag, Sibiu/Bonn, 2016); *Spectacolul public între tradiție și modernitate: Sărbători, ceremonialuri, pelerinaje și suplicii* (coordonator, împreună cu Constanța Vintilă-Ghițulescu; Institutul Cultural Român, București, 2007). Este autoarea a numeroase studii în reviste și în volume colective din țară și din străinătate.

MĂRIA PAKUCS-WILLCOCKS

SIBIUL VEACULUI AL XVI-LEA

RÂNDUIREA UNUI ORAȘ TRANSILVĂNEAN

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Seria „Societate & civilizație“
este coordonată de
Constanța Vintilă-Ghițulescu

Redactor: Dan Flonta
Coperta: Ioana Nedelcu
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Cecilia Laslo
DTP: Florina Vasiliu, Dan Dulgheru

Tipărit la Real

© HUMANITAS, 2018

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Pakucs-Willcocks, Mária
Sibiul veacului al XVI-lea: rânduirea unui oraș transilvănean /
Mária Pakucs-Willcocks. – București: Humanitas, 2018
Conține bibliografie
ISBN 978-973-50-6096-1
94

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021 408 83 50, fax 021 408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 021 311 23 30

Cuprins

<i>Introducere</i>	9
I. ORDINEA POLITICĂ	15
Începuturile Sibiului	15
Sibiul în istoria schimbătoare a veacului al XVI-lea	19
Construcția politică a guvernării orașului	20
Proceduri electorale	35
Ritualuri politice	37
Cine sunt cetățenii?	40
Patricienii, elită politică și economică	44
Fundamentele economice ale bunăstării Sibiului	48
Comerțul la mare distanță	49
Monetăria și oficiul de schimb de la Sibiu	51
II. BUNA GUVERNARE: REALITATE ȘI REPREZENTĂRI	53
Republicanism și clasă politică	53
<i>Gute Policy</i> – teoria bunei guvernări	55
Terminologia politică a bunei guvernări	59
Libertățile orașului: ordinea constituțională	60
Constituția din 1589	63
Cartea orașului	67
Magistratul – instanță paternală și pacificatoare	72
Buna administrare a orașului	77
Simboluri ale ordinii: Rolandul și stâlpul infamiei	83
Agenți ai ordinii	86
III. INTERACȚIUNEA CIVICĂ ÎNTRE ARMONIE ȘI DISCORDIE	87
Punerea în scenă a orașului ideal	87
Festivalul din 1579	90
Festivalul din 1582	93
Comunicare politică în secolul al XVI-lea	99

Politicianul exemplar: Albert Huet	103
Ordine și dezordine – contestarea politică	105
Foc și vărsare de sânge – revolta din 1556	107
IV. COMUNITATEA BINE ORDONATĂ	122
Disciplinarea socială prin ordonanțe și statute orășenești	123
Controlul sociabilității	124
Jocul în oglindă al normei și practicii	128
Controlul sexualității	132
Controlul și formarea comportamentelor	137
Amenzile	142
Pedepsele publice	148
Vecini și... vecini	151
„Să nu pună carul înaintea boilor“	152
Vecinătățile Sibiului în secolul al XVI-lea	158
„Ci toți se numesc sibieni“	164
V. DISCIPLINA RELIGIOASĂ	167
Sibiul și Reforma	167
Noua Biserică și magistratul	172
Îndatoririle bunului luteran	175
Disciplina ecclesiastică din 1575	177
Articolele vizitației din 1577	178
Parohul ca model moral	181
Disciplina școlară	184
Ordinea familială	188
Căsătoria religioasă	190
Căsnicia în criză	193
Michael Wolff vs Walpurgis	194
Mathias Raw vs Catharina BIRTHALMER	196
Încheiere	200
Anexa 1. Componenta magistratului Sibiului, 1566–1600	205
Anexa 2. Lista nominală a centumvirilor din Sibiu, 1556	214
Anexa 3. Regulament al vecinătății din Piața Mare și Piața Mică, 1582	216
Note	219
Bibliografie	251
Lista ilustrațiilor	269

Introducere

În amintirea lui Samuel

Ordinea politică

ÎNCEPUTURILE SIBIULUI

Într-o scrisoare trimisă în 1546 unui confrate din Wrocław, pastorul bistrițean Adalbert Wurmloch numea Sibiul, fără echivoc, „orașul care pentru noi, sașii din Transilvania, este capitala“ („*quae urbs nobis Saxonibus in Transsylvania est metropolis*“)¹. Destinul Sibiului se leagă, așadar, de istoria seculară a sașilor ardeleni.

Regele maghiar Géza II (1141–1162) a fost cel care a chemat coloniști din Europa de Vest în diferite regiuni ale regatului său. În Transilvania, acești coloniști au sosit în mai multe etape și proveneau din diferite regiuni ale Europei de Vest, precum Flandra, Luxemburgul și Germania de azi².

Pentru primele decenii de existență a Sibiului s-au păstrat foarte puține documente scrise. Golurile de documentație sunt însă suplinite de informațiile arheologice privind formarea și evoluția topografică a Sibiului. Primele construcții identificabile arheologic au fost ridicate în Orașul de Jos (415 m), în jurul anului 1150. În 1191, a fost creată prepozitura Sibiului ca unitate teritorială a Bisericii catolice pentru coloniștii așezați în sudul Transilvaniei³, iar cercetări arheologice recente au evidențiat foarte bine primele construcții religioase înconjurată de ziduri pe terasa superioară a Cîbinului⁴. Ele reprezintă nucleul din care s-a dezvoltat Orașul de Sus (430 m)⁵, în Piața Huet de astăzi.

Sibiul ca așezare apare menționat într-un document din anul 1223 sub numele de „satul lui Hermann“ („*villa Hermannii*“)⁶.

În acel moment Sibiul era încă o localitate modestă, cu case de lemn și parcele mici, organizate în două nuclee „în dreptul străzii Târgului, Argintarilor și a Pieței Aurarilor“, conform opiniei lui Paul Niedermaier⁷.

Poziția privilegiată pe care coloniștii din Transilvania o aveau în regatul Ungariei a fost oficializată prin diploma regală din 1224 a regelui Andrei II, cunoscută drept *Andreanum*. Regele maghiar a creat cadrul legal al drepturilor și obligațiilor coloniștilor din sudul Transilvaniei, în cele din urmă denumiți cu termenul generic „sași“ (*Saxones*). *Andreanum*-ul garanta „oaspeților“ libera stăpânire a teritoriului de la Orăștie la Drăușeni, numit Pământul Crăiesc (*fundus regius, Königsboden*)⁸. Toți locuitorii acestui teritoriu aveau statut și drepturi egale și se aflau sub comanda comitelui de Sibiu, aveau dreptul să își aleagă liber preoții și conducătorii, aveau dreptul de administrare proprie a justiției. Mai mult, diploma regală le garanta dreptul de a face comerț fără plata vămilor percepute în interiorul regatului și stabilea un singur impozit anual colectiv pentru toți coloniștii, plătit în ziua de Sf. Martin (11 noiembrie)⁹. Coloniștii erau datori în primul rând cu serviciul militar pentru „apărarea coroanei“ Ungariei: „*ad retinendam coronam*“, expresie care a figurat și pe sigiliile medievale ale Sibiului¹⁰. Astfel s-a stabilit juridic relația directă și privilegiată cu regele Ungariei; obținând autonomia juridică și fiscală, sașii nu erau supuși voievodului Transilvaniei, ci puteau apela direct la curtea regală de la Buda în procesele lor¹¹. Privilegiile din *Andreanum* au fost lărgite în secolele următoare pentru a stimula creșterea economică și prosperitatea centrelor urbane ale sașilor din Transilvania.

Sibiul a supraviețuit marii invazii mongole din 1241; în a doua jumătate a secolului al XIII-lea a început creșterea sa economică și extinderea către Orașul de Sus, unde au fost construite primele două centuri de fortificații în jurul Pieței Huet și al Pieței Mici¹².

Sibiul medieval nu a primit o diplomă regală prin care să i se confere oficial statutul de oraș, dar rolul Sibiului de centru

religios, juridic și politic al sașilor a fost stabilit încă din primele decenii ale existenței sale. Faptul că teritoriul locuit de primii coloniști a primit numele de *provincia Cibiniensis*, după numele latin al orașului, este grăitor în acest sens. În secolul al XIV-lea sunt menționate în documente instituții și „libertăți“ ale Sibiului, ceea ce dovedește că deja putem vorbi despre o așezare urbană care îndeplinea multiple funcții politice, juridice și economice¹³.

Dezvoltarea economică a Sibiului și extinderea orașului au continuat în secolele al XIV-lea și al XV-lea. În 1366, Jacobus Hentzmanisse apare într-un document ca primar al orașului, și anume „*magister civium civitatis Cibinii*“. Este, de fapt, prima mențiune a Sibiului ca oraș din punct de vedere juridic – *civitas*¹⁴. În anul următor, același Jacobus Hentzmanisse, împreună cu „toată comunitatea juraților și a cetățenilor“, a emis o scrisoare de adeverire a vânzării unei pive: odată cu acest document, s-a păstrat și primul sigiliu al Sibiului¹⁵. Primele bresle din Sibiu și din alte orașe săsești sunt atestate în 1376, atunci când sunt amintite nu mai puțin de 19 meșteșuguri, printre care se aflau: măcelari, brutari, pielari, rotari, tăbăcari, croitori, căruțași, fierari, săbieri, țesători, funari, croitori, mănuașari, pălărieri¹⁶. Intensitatea vieții comerciale din oraș, unde meșteșugarii produceau și pentru vânzarea în afara pieței interne, ne este revelată și de politica regilor maghiari de susținere și încurajare a negustorilor sași, despre care voi discuta în detaliu mai jos.

În secolele al XIV-lea și al XV-lea, organizarea administrativă a teritoriilor locuite de sași s-a cristalizat prin crearea așa-numitelor „scaune“. Alături de scaunul Sibiu, au existat la început cele Șapte Scaune Sebeș, Cincu, Rupea, Orăștie, Nocrich, Miercurea și Sighișoara. La începutul secolului al XV-lea au fost create și scaunele Șeica și Mediaș, cunoscute ca cele Două Scaune; ele au intrat sub jurisdicția Sibiului la sfârșitul secolului al XV-lea.¹⁷

În 1486, regele Matia Corvin (1458–1490) a extins privilegiile sașilor și asupra celorlalte teritorii transilvane locuite de

coloniști germani ce nu fuseseră cuprinse în diploma din 1224, și anume asupra Țării Bârsei și a districtului Bistriței¹⁸. Includerea tuturor sașilor din Transilvania sub umbrela privilegiilor din *Andreanum* a consfințit unitatea politică și juridică a sașilor în cadrul regatului Ungariei. În consecință, comunitatea tuturor sașilor și-a creat propriul for decizional și juridic, ce îi întrunea pe reprezentanții fiecărui scaun săsesc și era condus de comitele sașilor (care, de regulă, era primarul Sibiului). Acest for purta numele, oarecum derutant astăzi, de *Universitatea Săsească* și se întrunea de două ori pe an, când se luau decizii politice și se judecau procesele înaintate către *Universitate* ca instanță superioară de apel¹⁹.

Sibiul, ca nici un alt oraș din Transilvania, avea în secolul al XVI-lea o dublă calitate politică și administrativă: era sediul scaunului Sibiu, dar și capitala decizională și administrativă a *Universității Săsești* în răstimpul dintre cele două „confluxuri” anuale ale acesteia, care aveau loc tot la Sibiu de Sf. Gheorghe (23 aprilie) și de Sf. Ecaterina (25 noiembrie)²⁰. La aceste confluxuri ale *Universității Săsești* participau juzii scăunali, juzii districtuali și delegați ai orașelor săsești. În Sibiu se centraliza impozitul anual al sașilor, censul Sf. Martin; sumele datorate de fiecare scaun și localitate în parte erau votate în adunările *Universității Săsești*.

Conducerea Sibiului reprezenta întreaga comunitate săsească în relațiile ei politice, fiscale și militare cu principele Transilvaniei și cu celelalte două națiuni politice ale țării: nobilii maghiari din comitatele Transilvaniei și secuii. În acea perioadă, românii nu beneficiau de privilegii de grup și nu erau reprezentați ca națiune în conducerea politică a Transilvaniei; formațiunile teritoriale ale românilor nu au avut recunoaștere juridică din partea regalității maghiare²¹.

SIBIUL ÎN ISTORIA SCHIMBĂTOARE A VEACULUI AL XVI-LEA

Secolul al XVI-lea a fost o perioadă de schimbare, de tranziție de la structurile politice și religioase ale Evului Mediu către modernitate. Până în 1526, Transilvania făcuse parte din regatul maghiar, fiind condusă și administrată de unul sau doi voievozi numiți de regele de la Buda²². După moartea ultimului rege maghiar, Ludovic II, pe câmpia de la Mohács în bătălia cu armatele sultanului Soliman, pentru succesiunea la coroana Sfântului Ștefan s-a declanșat o aprigă competiție de legitimitate. Competitori au fost voievodul Transilvaniei, Ioan de Szápolya, și Ferdinand de Austria, cumnat al lui Ludovic II, fostul rege al Ungariei și al Boemiei. În timp ce Dieta (parlamentul) de la Praga l-a ales pe Ferdinand rege al Boemiei, Ioan de Szápolya s-a încoronat rege al Ungariei. Ferdinand a fost și el proclamat rege al Ungariei de către aristocrația și marea nobilime a Ungariei și Croației. Confruntările armate dintre cei doi i-au dat câștig de cauză lui Ferdinand, până când Szápolya a apelat la sprijinul sultanului. În 1533, Ferdinand a încheiat pacea cu turcii și s-a mulțumit cu părțile vestice ale fostului regat al Ungariei, în timp ce Ioan de Szápolya a primit sub stăpânire teritoriile răsăritene, inclusiv Transilvania. Domnia lui Szápolya, vasal al turcilor, nu a fost susținută de Sibiu, și drept urmare orașul a fost sub un prelungit asediu din 1529 până în 1536.

În 1541, după o nouă campanie militară, sultanul a creat pașalâcul de Buda, regatul Ungariei fiind redus la Ungaria de nord, cu capitala la Bratislava. Transilvania a devenit vasală a Imperiului Otoman ca provincie autonomă, plătind un tribut anual Porții²³. Această împărțire a teritoriului fostului regat maghiar medieval nu a pus capăt ambițiilor lui Ferdinand de a stăpâni și Transilvania, considerată ca partea estică a regatului maghiar. Tratatate și înțelegeri cu Ioan de Szápolya și succesorii lui (regina Isabella și fiul Ioan Sigismund), vasali ai Porții, au reglementat o eventuală succesiune

dinastică a lui Ferdinand. Acesta a reușit să o convingă pe Isabella să îi cedeze Transilvania pentru cinci ani, între 1551 și 1556, dar, în cele din urmă, a trebuit să se retragă la presiunea otomanilor. Tânărul Ioan Sigismund, ca urmaș legitim al lui Ioan Szápolya, s-a întors la Alba Iulia, și interesul habsburgilor pentru Transilvania s-a domolit pentru o vreme.

CONSTRUCȚIA POLITICĂ A GUVERNĂRII ORAȘULUI

La începutul veacului al XVI-lea, Sibiul avea o populație de aproximativ 5 500 de locuitori, calculată pe baza registrelor de taxe ce consemnau 1 103 unități de impozitare²⁴. Gustav Gündisch afirma că, la 1500, unul din cinci locuitori ai Sibiului era un inquilin, adică nu avea în proprietate o casă și, în consecință, nu avea drepturi cetățenești. Alături de aceștia trebuie să luăm în considerare și un număr incert de servitori și slugi, zilieri, ucenici și marginali, care la rândul lor nu intrau în categoria cetățenilor plătitori de taxe, dar trăiau în oraș²⁵.

În secolul al XVI-lea, Sibiul avea un mecanism instituțional format, asupra căruia nu se vor mai produce modificări semnificative. Marile schimbări avuseseră loc în veacurile anterioare, marcate prin momentele decisive ale obținerii unei autonomii administrative sporite, apoi prin reșezarea relațiilor de putere din interiorul corpului cetățenesc într-o „democrație urbană” bazată pe consens și pe eforturile de propășire a bunului comun. Antecedentele medievale ale eșichierului politic al Sibiului sunt discutate de Konrad Gündisch în monografia sa despre patriciatul orășenesc în Transilvania²⁶.

Istoria autonomiei administrative a Sibiului este bine evidențiată de arhiva de privilegii politice a orașului: dreptul de a-și alege primarii – prevăzut încă în privilegiul din 1224 oferit de regele Ungariei, Andrei II, coloniștilor sași –, dreptul de a-și

alege judele regal, dreptul de a avea un consiliu lărgit, despre care vom discuta pe îndelete în cele ce urmează. Un statut al orașului din a doua jumătate a veacului al XV-lea – în fapt, prima „constituție” a orașului –, păstrat doar fragmentar²⁷, a consfințit fundamentele structurii politice a administrației. Acesta a fost un moment important în evoluția urbei și a comunității de cetățeni. Alte statute vor fi emise de-a lungul secolului al XVI-lea și le vom discuta la momentul potrivit. Codul de legi al sașilor ardeleni, *Das Eigenlandrecht der Siebenbürger Sachsen*, compilat de Mathias Fronius în 1583, statua dreptul și libertatea fiecărei comunități a sașilor din Transilvania de a-și alege anual funcționarii (*Amtleute*: primarul, judele și vilicul), după Crăciun, prin votul liber al comunității. Conducerea aleasă prin votul general forma „autoritatea” (*Obrigkeit*), care îi alegea la rândul ei, după obiceiul fiecărui loc, pe ceilalți oficiali²⁸.

Alături de sursele interne, o descriere a organizării politice a Transilvaniei, inclusiv a comunităților săsești, ne este oferită de Anton Verancsics, prelat, diplomat și istoric care a petrecut mulți ani pe meleagurile ardeleni, punându-și pana în slujba lui Ferdinand de Habsburg, rege al Ungariei și împărat al Sfântului Imperiu Roman de Națiune Germană. Descrierea lui Verancsics, scrisă în anul 1549, ne va ajuta în completarea tabloului politic al Sibiului, care la acea dată își definise contururile și își stabilise demnitățile și funcțiile principale²⁹. Deocamdată însă voi oferi o imagine asupra sistemului politic al orașului Sibiu pornind de la ierarhia din listele anuale ale funcționarilor sibieni, așa cum sunt ele transcrise în cartea orașului începând din anul 1522.

Pornind de la bine-cunoscutul fapt că în Evul Mediu doar ceea ce era considerat demn de a fi menționat („*erwähnenswürdig*”)³⁰ era și consemnat în scris și reamintindu-ne de asemenea că fiecare persoană, obiect sau gest își avea un loc cunoscut și recunoscut de către ceilalți, vom înțelege că listele cu funcționari sibieni nu reflectă doar o ierarhie scriptică nudă de semnificații, ci oglindesc în mod fidel reprezentările

contemporane despre taxonomia puterii și autorității în Sibiu. În documentele vremii, conducerea politică a orașului este numită „magistrat“. Azi, termenul mai apare cu acest sens de conducere politică doar în cataloagele de arhivă, unde registrele și evidențele emise de primarii, funcționarii și Sfatul Sibiului alcătuiesc fondul de documente al magistratului orașului.

Primarul (lat. *magister civium* sau *consul*, germ. *Bürgermeister*) era ales anual de membrii comunității și de Sfat. Primarul Sibiului era și capul „provinciei Sibiului“, al celor Șapte Scaune săsești și, după constituirea oficială a acesteia, conducătorul Universității Săsești. Primul document care menționează numele oficiului de *magister civium* la Sibiu datează din 1366, dar funcția de conducător al orașului, electivă, este probabil contemporană cu orașul³¹. Alături de atribuțiile politice amintite mai sus, primarul Sibiului era și instanță de apel pentru anumite localități din jurisdicția orașului³².

Salariul anual al unui primar era de 100 de florini și 20 de dinari, după cum prevedea statutul Sibiului din 1541, fiind plătit de oraș și de cele Șapte Scaune; la acesta se adăugau un butoi de vin, câte o măsură de grâu și de ovăz, plus câte o găină de la fiecare locuitor din cele cinci sate aflate în jurisdicția Sibiului³³. Responsabilitățile unui primar implicau decizii administrative, fiscale, morale ce acopereau multe domenii ale vieții publice a orașului și a celorlalte scaune săsești. Registrele cu socoteli ale primarilor Sibiului s-au păstrat din a doua jumătate a veacului al XVI-lea și ele dezvăluie amploarea efortului administrativ pe care îl presupunea această funcție. Primarul se asigura că veniturile orașului provenind din dări erau colectate, că arende de vămii erau plătite la timp, dar și că censul de Sf. Martin era colectat în toate scaunele săsești. Totodată, el se ocupa de corespondența orașului în cele mai diverse chestiuni și era direct răspunzător de politica externă a orașului și a Universității Săsești.

Depunerea registrelor de socoteli și a dărilor de seamă la încheierea mandatului și introducerea ceremonioasă în funcție a primarului reconfirmat sau nou-ales aveau loc de Crăciun³⁴.

Un document de la 1498 dezvăluie practica încheierii unui mandat. În acel an, primarul Nikolaus Proll, aflat la Buda, trimitea la 15 decembrie o scrisoare la Sibiu, cerându-și scuze că nu putea ajunge acasă de Crăciun, așa cum promisese, ca să dea socoteală pentru anul său în funcție³⁵. La 16 decembrie 1524, Johannes Agatha, invocând incorectitudinea registrelor și a gestiunii banilor, l-a reclamat pe Jacobus Medwischer, „primar [...] cu mai mulți ani înainte“ („*iuratus consul [...] a pluribus annis tempore*“) că i-ar fi rămas dator cu 100 de florini, care i se cuveneau din impozitul Universității Săsești. Medwischer s-a apărat afirmând că registrul său atestă corectitudinea tuturor plăților făcute și că, de fapt, trecuseră peste douăzeci de ani de atunci, timp în care Agatha nu ridicase nici o pretenție. Sfatul Sibiului l-a absolvit pe Medwischer de orice culpă față de Agatha, „deoarece nimeni altcineva nu l-a învinuit pentru acei bani“³⁶.

Alături de primarul Sibiului, în fruntea sașilor ardeleni se afla judele regal (*iudex regius*, *Königsrichter*), care împărțea cu primarul Sibiului supremația politică și avea atribuții de instanță juridică superioară în scaunul Sibiului, precum și în cele Șapte Scaune și Două Scaune săsești. Între cele două funcții exista o competiție tacită pentru autoritatea asupra sașilor, fapt ce l-a determinat pe istoricul sas G.D. Teutsch să remarce că în „documentele vechi numele primarului este scris mereu înaintea judeului regal“³⁷.

Thomas Altemberger (1431–1491), personajul politic care a dominat istoria sașilor în a doua jumătate a secolului al XV-lea, a fost, o perioadă îndelungată, deopotrivă jude regal și primar al Sibiului. Evul Mediu târziu avea însă oroare de tirani, de oameni politici care dețineau un cumul de funcții ce îi făcea practic intangibili³⁸. Tirania era văzută drept opusul libertății orașului³⁹. Statutul Sibiului de la sfârșitul veacului al XV-lea stipula ca „nici un jude regal să nu fie ales primar, deoarece din vechime nu a fost legea așa“, și e foarte plauzibil ca prevederea din statut să fi fost o reacție la monopolizarea puterii pe o perioadă de douăzeci de ani de către Thomas Altemberger⁴⁰.

Cumulul celor două funcții a fost evitat în veacul următor. Doar în 1537 și 1538 s-a recurs la formula numirii aceleiași persoane ca primar și ca jude regal, atunci când Markus Pemfflinger, deținătorul funcției de jude regal, era plecat de câțiva ani din Sibiu, peregrinând prin Europa Centrală, fără bani și nici o speranță, din fidelitate față de cauza eșuată a lui Ferdinand de Habsburg de a fi încoronat rege al Ungariei⁴¹. În absența lui Pemfflinger, Mathias Armbruster a deținut cele două funcții simultan.

Atribuțiile judeului regal includeau conducerea militară a contingentelor săsești pe timp de război⁴². După cum am amintit, la sfârșitul veacului al XV-lea, scaunele săsești și implicit Sibiuul primiseră dreptul de a-și alege juzii. Cu toate acestea, în practica politică, pe care o vom aborda mai jos, judele regal al Sibiuului avea nevoie de confirmarea în funcție din partea autorității centrale, a regelui Ungariei și apoi a principelui Transilvaniei. În fapt, privilegiul de liberă alegere a judeului regal al scaunului Sibiu acordat de regele Matia Corvin în 1464 specifică foarte clar raporturile de subordonare și condiția strictă de fidelitate față de rege a judeului regal ca reprezentant al jurisdicției centrale în teritoriu („*semper nobis adstrictus esse teneatur*”)⁴³. Libertatea relativă dată de regele Matia Corvin a fost restrânsă și mai mult de regii următori. Într-o scrisoare din 1521, regele Ungariei Ludovic II (1516–1526) a insistat să folosească prerogativa regală de a numi în funcția de jude regal al Sibiuului „o persoană care să fie mai întâi nouă și mai apoi domniilor voastre plăcută și folositoare pe viitor”, dându-le însă celor din Sibiu șansa să facă propunerile pentru post⁴⁴. Cel pe care regele maghiar l-a numit cu această ocazie a fost Markus Pemfflinger, amintit mai sus.

În secolul al XVI-lea, juzii regali ai Sibiuului au fost numiți în funcție pe viață. Funcția viageră era conferită doar prin grație regală și pentru fiecare persoană aleasă în parte. Am amintit mai sus opoziția Sibiuului față de stăpânirea lui Ioan de Szápolya, care și-a demonstrat autoritatea asupra orașului prin numirea lui Georg Huet ca jude regal în 1533 doar pe o

perioadă condiționată de bunăvoința regală („*durante nostro beneplacito*”). Georg Huet a primit de la rege funcția pe viață abia în 1539⁴⁵.

Alegerea prin bunăvoință regală/princiară sunt evidente și în scrisorile de numire ale lui Georg Hecht, Augustin Hedwig⁴⁶ și Albert Huet. Scrisoarea trimisă la Sibiu în 1577 de principele Transilvaniei, Cristofor Báthory, dă mărturie despre alegerea lui Albert Huet dintre mai mulți candidați:

...deoarece în zilele trecute ale acestui an Augustinus Hedwig, judele nostru regal al Sibiuului, ajuns la o vârstă înaintată, a încetat din viață, [...] după obiceiul și legea dată din vechime de regii și principii acestui regat și confirmată în practică de multă vreme, ca noi să alegem și să numim un sas [*natum Saxonem*] din rândul senatorilor, [...] îl alegem pe preacinstitul Albert Süveg sau Huet, patrician și senator din Sibiu, pe care senatul l-a propus între alți senatori numiți...⁴⁷

Un aspect care nu poate fi subliniat îndeajuns în privința funcției de jude regal în istoria sașilor este că ea reprezenta, de fapt, legătura dintre autonomia locală a sașilor și autoritatea centrală. Anton Verancsics observa că juzii regali ai Sibiuului primeau steagul regelui „cu mare pompă” și aveau grijă de el cu sabia în mână⁴⁸. Acceptarea steagului reprezenta și acceptarea datoriei de a purta arme în slujba regelui Ungariei⁴⁹. Albert Huet, complexul om politic al sașilor din a doua jumătate a secolului al XVI-lea, jude regal fiind, a luptat în bătăliile importante ale vremii sale, dintre care amintesc aici doar bătălia de la Giurgiu din 1595, alături de oastea Transilvaniei și de Mihai Viteazul⁵⁰.

Participarea sașilor la viața politică a principatului era asigurată tot de judele regal al Sibiuului, acesta fiind și membru în consiliul princiar al Transilvaniei⁵¹. Judele regal era așadar puntea dintre puterea centrală și Universitatea Săsească. Rolul politic al juzilor regali pe plan național a crescut în importanță